

نگاهی به مجله مطالعاتی در تاریخ زیست‌شناسی روسیه

شمامه محمدی‌فر^۱

بررسی تاریخ علوم زیستی یک کشور می‌تواند برای جوانان و علاقه‌مندان به این رشته انگیزه ایجاد کند. متأسفانه در کشور ما جای مجله‌ای که به طور ویژه به این مقوله بپردازد خالی است. در این نوشته، تلاش می‌شود تا با معرفی اجمالی مجله مطالعاتی در تاریخ زیست‌شناسی^۲ که در کشور روسیه چاپ می‌شود راهی برای تهیه و نشر این‌گونه مجله‌ها بگشاییم.

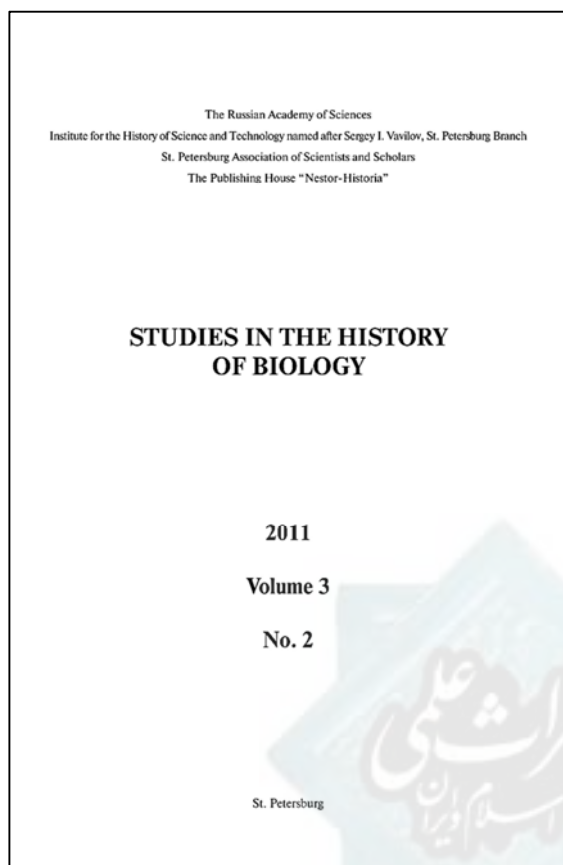
اولین شماره این مجله در سال ۲۰۰۹ چاپ شد و پس از آن هر سال چهار شماره از آن در سن‌پترزبورگ منتشر می‌شود. بنیان این مجله عبارت‌اند از: انجمن دانشمندان و پژوهشگران سن‌پترزبورگ و خانه نشر Nestor-Historia. مؤسسه تاریخ علم و فناوری واولیوف (شاخه سن‌پترزبورگ) وابسته به آکادمی علوم روسیه نیز مؤسسه مشاور این مجله است. سرویراستار این مجله ادوارد کولشینسکی^۳ است.

در هر شماره علاوه بر بخش‌های معمولی مانند پیش‌گفتار، تقریباً هر بار این سرفصل‌ها به چشم می‌خورد: پژوهش‌ها، اسناد، شرح حال‌ها و مصاحبه‌ها، آموزش تاریخ زیست‌شناسی، کتاب‌شناسی و منابع مرجع، بازبینی‌ها و اخباری از کتاب‌ها، و شرح وقایع. برای نمونه شماره ۱ از جلد ۱ این مجله بیشتر به شرح آثار و دیدگاه‌های چارلز داروین و کتاب‌هایی که در باره او و اندیشه‌هایش نوشته شده، پرداخته است. از آنجا که داروین‌پس در کشور ما می‌تواند پلی میان فلسفه دین و علوم زیستی برقرار کند لذا

^۱ بنیاد دائرةالمعارف اسلامی، sh.mohammadifar@yahoo.com

^۲ *Studies in the History of Biology*

^۳ Eduard Kolchinsky

استعداد مباحث فراوان و مباحثه‌برانگیز را برای چاپ در یک مجله تاریخ علوم زیستی در کشورمان دارد. شماره ۱ از جلد ۲ این مجله اغلب به بررسی تاریخچه برخی شاخه‌های زیست‌شناسی از جمله ویروس‌شناسی، شجره‌نامه‌شناسی، و زندگی‌نامه افراد شاخص در این زمینه‌ها در روسیه، موزه‌های جانورشناسی، مجموعه‌ها و مجموعه‌داران، و باز هم برخی مطالب در باره داروین پرداخته است.

شماره‌های بعدی این مجله به تاریخچه برخی ایستگاه‌های تحقیقات میدانی، مراکز آزمایشگاهی و باغ‌های گیاه‌شناسی، زندگی و روش تحقیق افرادی که به جمع‌آوری گیاهان در اتحاد جماهیر شوروی سابق پرداخته‌اند، تاریخچه برخی آسیب‌ها و تخریب‌های

محیط زیستی مهم، دانش پیشینیان درباره برخی گیاهان، و همچنین گزارش‌هایی از همایش‌های مربوط به علوم زیستی، همچنین به یادواره‌ها پرداخته است.

بیشتر موضوعاتی که در این مجله نوشته و منتشر می‌شود می‌تواند الگویی برای پرداختن به موضوعاتی مشابه در کشورمان باشد تا تاریخ علوم زیستی ایران از غربت بیرون آید.

آشنا کردن نسل جوان با افرادی مانند حسین گل‌گلاب، احمد پارسا (پدر گیاه‌شناسی ایران)، محمود بهزاد (پدر زیست‌شناسی نوین ایران)، محمد بلوچ، احمد قهرمان و افرادی از این دست که پایه‌گذاران زیست‌شناسی معاصر ایران بوده‌اند ادای دین به پیشگاه این تلاش‌ورزان و مشوق اصلی دانش‌آموزان است. همچنین پرداختن به سرگذشت موزه‌های کشورمان، هرچند قدمت زیادی نداشته باشند، موضوعی جالب برای پژوهشگران و دانش‌گاہیان، و برانگیزاننده علاقه دانش‌آموزان و مجموعه‌داران است. برای نمونه تاریخچه موزه جانورشناسی دانشکده علوم دانشگاه تهران که به دست دکتر مصطفی فاطمی (۱۲۸۹-۱۳۳۸) در سال ۱۳۳۳ و با امکانات کم ایجاد شد نمونه‌ای جالب توجه و درخور بررسی برای آشنا کردن دانش‌آموزان و دانشجویان با افرادی است که با دستان خالی اما با همت و انگیزه زایدالوصفی زیربنای فهم عملی علوم پایه ایران را پایه‌گذاری کردند.

